

DŘEVÍČ,

BÝVALÝ ŽUPNÍ HRAD NA LOUNSKU.

Na základě četných pramenů

sestavil

JAN EVANG. CHADT
(Ševětínský).

V Písku.

Nákladem vlastním. — Tiskl Theodor Kopecký v Písku.

Přesazen byv z borné Šumavy do tak zvaného Podlesí v Českém Středohoří, počal jsem se nemálo zajímati o památné hradiště Dřevíč. Ale s politováním shledal jsem, že tento někdy tak proslavený župní hrad skoro úplně upadl v zapomenutí; okolní obyvatelstvo neví, až na některé pověsti, ničeho o osudech jeho.

Zželelo se mi toho velmi. Ač jsa jinými literárními pracemi dosti zaměstnán, přece ve volných chvilkách sebral a sestavil jsem, pokud možno, bylo historický materiál, jež tuto urovnaný u veřejnost podávám a spoluobčanům svým připisuji.

V Oboře u Kozojed, v měsíci lednu 1905.

Spisovatel.

Dřevíč.

Jméno **D ř e v í č** psalo se porozličně: D r e u i c, D r e u n i c, D r e v i č, D r z e w i c z,[1]) omylem Drewyk. Jméno samo D ř e v í č upomíná na *dřevo*,[2]) na hradbu dřevěnou, sloužící k hájení příkrých strání při hranách náspů. Tato hradba, ohrada dřevěná, měla zadržeti nepřítele a chrániti obležené od střel nepřátelských. Vypátraná byla na severovýchodní straně.[3]) Jméno Dřevíč jest jméno t o p i c k é a pocházeti může z X. i XI. století.

Z četných nálezů *z doby předhistorické* dlužno uvésti následující. Pod hradištěm nalezlo se velké množství l i d s k ý c h k o s t í a ostatků, ž e l e z n é z b r a n ě, š í p y, (konservator Beneš), b r o n z o v é p ř e d m ě t y, p o p e l n i c e, esovité n á u š n i c e.[4]) Zvláštní zmínky zasluhuje b r o n z o v ý k ř í ž e k, nalezený na svahu hradiště, nyní v majetku p. Antonína Merze v Lounech. Tento jest 0·07 *m* vysoký, 0·05 *m* široký, složeny ze dvou samostatných vydutých polovic, kdysi tvořících schránku na sv. ostatky. Obě části nestejného stáří a původu. Starší byzanská polovice je ozdobena uprostřed reliefní postavou Matky Boží; po stranách jsou písmena *M P* a *Θ Y*, v každém konci tří hořejších ramen medailon s poprsím vousatého světce. Kontury vryté, pláště, vousy a

---

[1]) Kosmas, Pulk 38. b, Strčsl. I 330.; Frant. Palacký, Děj. Čech I., 445, VI. 54.; K. Erben, Regestra I. 99.

[2]) Mikloss. App. II., 158., 159.; Dr. Frid. Umlauft: Geographisches Namenbuch von Oesterreich-Ungaren, Wien. 1886, str. 50; Dr. H. Jireček, Právnický život v Če hách a na Moravě v IX.—XIX. století str. 5. — Více o tom ve spise: N a š e m í s t n í j m é n a, který do tisku připravuji.

[3]) Kliment Čermák, Starožitnosti dob kovů v Evropě, Praha, 1898, str. 182.

[4]) Sommer XIV, 44: J. E. Vocel, Pravěk 429: J. Woldřich, Beiträge IV., str. 12 a V. strana 18; Šnajdr l. c. 17 a; Jos. Veselý, Geschichte der Domaine Citolib, str. 45. — Šípy a ostatní zbraně jsou uschovány v přírodovědeckém museu v Ohradě u Hluboké (J. Veselý, Gesch. Cit. str. 45)

vlasy vyplněné modrým emailem. Jemná práce původu byzanského. Na druhé polovici jest uprostřed relief Ukřižovaného, v konci středního ramena kulatý medailon s emailovým křížkem na prohnutém břevni. Na konci každého z obou příčních ramen je v podobném kruhovém medailonu poprsí světce, hrubě ryté, částečně modrým emailem opatřené. Nemotorná práce z X.—XI. století.[1])

Místní *pověst* vypravuje, že Řehoř Houda, pastýř a potom rychtář v Kozojedech, nalezl v jámě mezi kostelíčkem a poustevnou, velkým leštěným kamenem krytou, v XVI. století poklad, z něhož dal ulíti zvon, dosud v kostele Vinařickém Houda zvaný.[2])

Dřevíč byl druhdy pevným hradem *župy* stejného jména (Dřevíčské), za starých dob jednou z předních pevností zemských.[3]) Chatrné zbytky dosud jsou znatelny jižně od Loun u Kozojed. Stál na vysokém ostrohu, k němuž byl přístup jen z jedné strany (jižní). Obehnán byl dvěma valy (na západní straně není valův). Měl podobu trojhranu v objemu asi 1532 *m* a asi 10 *ha* výměry. Uvnitř valů stál hrad a ostatní budovy. Na jihozápadě vedla cesta přes most u místa zvaného „železná brána“.[4])

Župa Dřevíčská nebo Dřevíčsko (před tím Libušínská a potom Slánská, Slánsko) rozprostírala se od Dolejší Ohře u Loun k jihovýchodu přes Slané k Libušínu (O. S. N. VIII. 10 a, Č. M. K. I. 245).

Kdy hrad Dřevíč založen byl, neví se.

První historické známky máme o něm leta 1004, kdy na počátku měsíce září po vyhubení Polanů na Žatci kníže Oldřich, syn Boleslava II., se jej zmocnil. Táhl pak odtud se svým bratrem Jaromírem a německou pomocí proti Boleslavu Chrabrému ku Praze.[5])

---

[1]) Dr. B. Matějka, Soupis okresu Lounského, str. 12.

[2]) Pm. kn. far. 145: Frant. Štědrý, Vinařice v okresu Lounském, str. 6.

[3]) Kosmas nazývá Dřevíč přepevným hradem.

[4]) Pam. arch. XIII. 328. — J. Veselý, Geschichte der Domaine Citolib, str. 45. píše, že jihozápadně od Železné brány, asi 300 kroků, zříti lze hroby, kde prý ve středověku hřbitov byl. Ale *neprávem;* byla zde tvrz Lichtenwald (Rychwald).

[5]) Kosmas p. 70., 71.: »Dux Odalricus — intraus munitissimum castrum, nomine Dreuic, unde militem mittit sibi fidelem et admonet, quo intrans urbem Pragam per noctem etc.« (Fr. Palacký, D. Č. VI. 54., I. 45; Dr. H. Jireček, Slovanské právo II. 7; Sommers Topograph. d. Saazer

Dřevíč byl sídlem *županů a popravců;* z nichž uvádí se r. 1175 Petr s bratry jeho Milhostem a Ahněm.[1])

Ze župy Dřevíčské obdržel kolem r. 1135 kostel Vyšehradský *desátek* ze soudních prodejů, desátek z volů a z obilí.[2]) Klášter Břevnovský měl desátek z platů soudních.[3])

Při zakládání hrazených měst ztratil Dřevíč na svém významu a důležitosti. Asi ku konci XII. století neb počátkem XIII. století přestal Dřevíč býti sídlem úřadů župních; úřady ty přenešeny do Slaného, a hrad pustnul. Zadarován byl i s kostelem farním sv. Václava (jediným zbytkem bývalé osady) ***klášteru Sázavskému***

Podání kostela náleželo opatům sázavským, kteří při něm zřídili *proboštství.* K tomuto proboštví náležela část vsi Uhřec u Týnce Panenského.

Probošti uvádějí se okolo roku 1360 až do roku 1368, 31. října Zdeslav; r. 1368 až do r. 1377, 29. května Valentin;[4]) r. 1377 Jarek; r. 1382, 10. září Volkmar,[5]) dříve probošt na Zbyšově. K volbě opata Jana v Sázavě dostavil se po smrti Petrově Václav,[6]) probošt Dřevičský, r. 1405.[7])

Ve válkách husitských vzalo proboštství za své, a Dřevíč po r. 1420 dán od krále v zástavu *pánům světským.*

Z pánů zástavních, kteří drželi Dřevíč, známe dva; r. 1501 *Jindřich* ***z Hradce,*** a r. 1522 *Děpolt* ***z Lobkovic*** a na Bilině, který jej držel zástavou k Vinařicům (M. sl. II 168).

S Děpoltem z Lobkovic dostal se Dřevíč ku panství citolibskému.[8])

Kr. 44; J. Hraše, Zemské stezky, str. 69.; W. W. Tomek, Děj. Prahy I. 104. J. V. Zap, Kronika Česko-moravská, I., 270.; O. S. N. VIII., 10.—11.

[1]) Fr. Palacký, D. Č., I., 445: »Petrus praefectus de Dreunic cum fratribus suis Milgost et Agna.« K. Erben, Reg. I., 155, 189.

[2]) Fr. Palacký, D. Č. I., str. 445; »devemditione provinciae Dreuic decimus denarius, decimus bos, decimus manipulus.« (1135); Pam. arch. II., 311., K. Erben, Regestra. I., 99.

[3]) Fr. Palacký, D. Č. I., 445; Pam. arch. 311, II., Frant. Štědrý, Vinařice v okresu Lounském, str. 9.

[4]) Jos. Emler, Knihy confirmační, I., 110.

[5]) Ferd. Tadra, Soudní akta, II., 160.

[6]) Jos. Emler, VI., 156.

[7]) Aug. Sedláček, Místopisný slovník, II., str., 167—168; Frant. Štědrý, Vinařice v okresu Lounském, str. 9.

[8]) Aug. Sedláček, Místopisný slovník, II., 162; Frant. Štědrý., Vinařice v okresu Lounském, str. 9.

Kostel sv. Václava na Dřevíči.

Kníže Břetislav (1037—1055) byl velikým ctitelem sv. Václava. Ku cti jeho dal postaviti chrámy na Brůdku, ve Staré Boleslavě, neb přičítal vítězství svá za přispění tohoto; snad i chrám sv. Václava na Dřevíči má knížete toho za zakladatele.[1])

Hrabě *Arnošt Bohumír Schütz z Leupoldscheimu*, pán na Citolibech, též držitel Dřevíče, zbořil r. 1694 původní kostel sv. Václava, a novou kapli ve slohu renesančním vystavěl.[2])

Kaple tato stala se *poustevnou*, kterou poustevník Vintýř (Günther) z řádu sv. Františka opatroval. Obdržel r. 1758 od hraběte *Arnošta Pachty* na Citolibech nový habit vedle ostatních dávek (nepatrného deputálu). R. 1782 byl povolán za kostelníka do Citolib.[3]) Po něm byl poustevníkem Pafnúc, až císař Josef II. všechny poustevny po Čechách zrušil.

V roce 1892 nebo 1893 byla loď kaple sv. Václava zbořena;[4]) zůstal jenom kněžský kůr, kam se sotva 30—40 osob vejde.

Navštěvovateli tohoto památného někdejšího župního hradu a sídla župních úřadů naskytuje se velkolepý rozhled, zvláště na malebně ležící vesnice Vinařice, Divice, zašlou ves Římín, Kozojedy, Smilovice, Pochvalov a zašlou tvrz Lichtenwald. — Všechny tyto osady jsou původu rovněž starého. Jména vesnic Vinařice, Divice, Kozojedy, Smilovice, jsou jména obyvatel, rodů, patronymika (pradědů neb vladyk), pochází z doby nejdéle z X. století; jména osad Pochvalov a Římín mají jméno své po osobě *Pochvalu a Římínu* (zakladateli) a pochází z doby z XI. a z XII. století.[5])

Vinařice, Vinařce, Vinořce, původně Vinařici s někdejším hradem, nyní poloha „na zámku“, byly původištěm pánů z *Vinařic*. Nejstarší známý držitel byl r. 1318

---

[1]) Jos. Lacina, Česká kronika, I., 291.

[2]) Jos. Veselý, Geschichte D, C., str. 46; Frant. Štědrý, Vinařice v okresu Lounském, str. 9.

[3]) Jos. Veselý, G. D. C., str. 45.

[4]) Pamětní kniha farní, str. 145.

[5]) Dr. H. Jireček, Slovanské právo, II., 65.; Aug. Sedláček, Místopisný Slovník, II., 376.—378.; V. Brandl, Kniha pro každého Moravana, str. 262; Dr. H. Jireček, Právnický život v Čechách a na Moravě od IX—XIX. století, str. 5.

Bican a Trojan. Ve vsi je prastarý kostel **sv. Jiljí**, obehnaný náspem, jak to na počátku dob křesťanských obyčejem bylo. Jak se zdá, byla loď i věž vystavěna původně ve slohu románském; nyní jest baroková. Kněžiště (kůr kněžský) jest gotické a pochází z doby Václava IV. (1378—1419. Pod vrstvou vápna objeveny malby na obmýtce r. 1896. Kostel ten byl již roku 1356 farním. Do roku 1357 náležely k této faře Divice, ves a tvrz, probošství kláštera sv. Prokopa na Sázavě, Dřevíč s kostelem sv. Václava, Kozojedy, Smilovice Staré s tvrzí, Rychwald neb Lichtenwalde (nyní poloha Lichvarda u Dřevíče), Pochvalov (ves Křížovníků Svatomařských v Praze, Přinkov (nyní Břinkov), Ročovice Velké a Malé (nyní Ročov Horní a Dolní), Úlovice, Třebouc a zmizelá ves Řimín (nyní poloha na Řemíně). Ze *zvonů* kostelních dlužno uvésti zvláště jeden, který vedle latinského nápisu má po straně „Rzehorz Houda, Rychtarz z Kozojed vlastním nákladem swym tento zvon zgednal a zaplatil leta panie 1576.“ *Z doby předhistorické* dlužno uvésti nástroje kamenné a kostěné; na parcele č. 372, 373, 374 a 296 nalezeny zbytky popelnic. Poloha u Vinařic, Buda zvaná, poukazuje k starému sídlišti; název ten a podobná jména jiná, jako Budín, Budčice, Budka, Budňany, rozkládají se obyčejně na protějších stranách rozsáhlých osad, jsou přehojny všude po Slovanstvu.[1])

Divice, pův. Divici, r. 1318 jako vladyčí ves se poprvé připomínají; byly původním sídlem rytířů *z Divic.*[2])

Řimín, někdejší ves, nyní položení na Řimíně, l. 1348 statek *Ratoltův.* Leta 1454 ještě stál, avšak později se více nepřipomíná.[3])

Kozojedy, pův. Kozojedi, s někdejší tvrzí, jsou původištěm *Kozojedských z Kozojed,* z jichž rodu pocházel pověstný *Dalibor.* Známě přísloví: „Nouze naučila Dalibora

---

[1]) Somer Topogr.. XIV., 44.; J. Veselý, Geschichte Cit. 44.; Šnajdr 17; Mitth., XVI., B. 2. sešit; K. Čermák, Starožitnosti kovů, str. 144; Frant. Štědrý, Vinařice v okresu Lounském, str., 1.—2.; Památní kniha farní z r. 1739; Dr. Boh, Matějka, Soupis památek v okresu Lounském, str. 89, Frant Palacký, Popis Čech, str. 23.—24.

[2]) Aug. Sedláček, Míst. slovník, II., 132; J. Veselý, Geschichte Cit., 44; Frant. Štědrý, Vinařice v okresu Lounském, str. 4.

[3]) Aug. Sedláček, M. sl. II., 764; Frant. Štědrý, Vinařice v okresu Lounském, str. 8.

hústi", vztahuje se na uvedeného Dalibora. Z doby *předhistorické* dlužno uvésti četné nálezy z kamene a kosti.[1])

Smilovice, původně Smílovici, s někdejší tvrzí na Smílovicích Starých, okol. l. 1356 statek *Janův*.[2])

Pochválov, odedávna statek křížovníků Svatomařských, kteří jej l. 1346 Buškovi z Rochova pronajali. *Kostel* **sv. Prokopa** (filiální) jest malá stavba, pocházející z minulého století.[3])

Lichtenwald (Rychwald), někdejší tvrz, nyní poloha v lese Lichvarda. Bylo starodávné příslušenství kláštera Sázavského, jež od XV. století drženo zástavou k Vinařicům a později k Divicům.[4])

---

[1]) Aug. Sedláček, M. sl., II., 452; Dr. Boh. Matějka, Soupis okresu Lounského, str. 16, (Sbírka Merzova); Šnajdr. str. 17.; Frant. Štědrý, Vinařice atd, str. 1.—4.

[2]) Aug. Sedláček, M. sl., II., str. 817.; Frant. Štědrý, Vinařice atd. str. 9.—10.; J. Vesely, Geschichte, str. 44.

[3]) Aug. Sedláček, Míst. slovník, II. 712; Frant. Štědrý, Vinařice, str. 7.; Dr. B, Matějka, Soupis Lounska, str. 55.

[4]) Aug. Sedláček, Míst. sl. II., str. 543; Frant. Štědrý, Vinařice v okresu Lounském, str. 9.